

XVI. YÜZYILDA İSMİHAN SULTAN'A AİT DUPNİÇE MÜLK
TOPRAKLARI (MÜLKNÂME VE SINIRNÂME İLE BİRLİKTE)
DUPNİÇE ESTATES
BELONGED TO ISMIHAN SULTAN IN XVITH CENTURY
(TOGETHER WITH ESTATE AND BORDER CERTIFICATES)

MUSA SEZER

Dr. Öğr. Üyesi, Erzurum Teknik Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü
Assist. Prof. Dr. Erzurum Technical University, Faculty of Letters, Department of History.

musa.sezer@erzurum.edu.tr

 <https://orcid.org/0000-0003-3659-4085>

Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi-Journal of Turkish Researches Institute
TAED-62, Mayıs-May 2018 Erzurum
ISSN-1300-9052

Makale Türü-*Article Types* : Araştırma Makalesi-Research Article

Geliş Tarihi-*Received Date* : 18.12.2017

Kabul Tarihi-*Accepted Date* : 24.04.2018

Sayfa-*Pages* : 375-395

 <http://dx.doi.org/10.14929/Turkiyat3831>

www.turkiyatjournal.com

<http://dergipark.gov.tr/ataunitaed>

This article was checked by

 iThenticate®

**XVI. YÜZYILDA İSMİHAN SULTAN'A AİT DUPNİÇE MÜLK
TOPRAKLARI (MÜLKNÂME VE SINIRNÂME İLE BİRLİKTE)***
DUPNİÇE ESTATES
BELONGED TO ISMIHAN SULTAN IN XVITH CENTURY
(TOGETHER WITH ESTATE AND BORDER CERTIFICATES)

MUSA SEZER

Öz

Bu çalışmada Kanunî Sultan Süleyman'ın oğlu Şehzade II. Selim ile Nurbanu Sultan'ın kızları İsmihan Sultan'ın Köstendil şehri Dupniçe kazasına bağlı Boboşeva ve Osikoğça köylerindeki mülk toprakları ele alınmıştır. Bu iki köy topraklarının İsmihan Sultan mülkü olduğu 1572 tarihli Köstendil mufassal tahrir defterinden öğrenilmektedir. Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Kuyûd-ı Kadîme Arşivi'nde bulunan bu defter ile Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde bulunan 1519, 1530 ve 1550 tarihli tahrir defterlerinden belirtilen köylere ait nüfus, toprak tasarrufu ve hasılat durumları ile elde edilen diğer bilgiler karşılaştırılmak suretiyle incelemeye tabi tutulmuştur. Ayrıca bu köylerin İsmihan Sultan mülkü olduğuna dair 1572 tarihli deftere kaydedilen mülknâme ve sınırnâme üzerinde durulmuştur. Bu belgeler ile mülk topraklarda devlet tarafından yöre halkına ne tür muafiyetler tanındığı ve köy sınırlarının ne şekilde belirlendiği yönünde sistematik bilgiler ortaya konulmaya çalışılmıştır. Özellikle sınırnâmede kaydedilen çay, dere, göl ve tepe gibi yeryüzü şekilleri isimleri sayesinde bölgenin 1572'deki yeryüzü özellikleri hakkında detaylar öğrenilmektedir. İsmihan Sultan mülk toprağını konu alan bu çalışma, Osmanlı Devleti'nde hanım sultanların hayır yapmak amacıyla özel mülk toprak edinmelerine bir örnek oluşturması bakımından önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: İsmihan Sultan, Dubniçe, Boboşeva, Osikoğça, Mülk-Vakıf Toprak, Mülknâme, Sınırnâme

Abstract

In this study; estates of Ismihan Sultan, daughter of Prince Selim the Second –son of Suleiman the Magnificent- and Nurbanu Sultan located in Kyustendil city, Dupniçe district, Boboşeva and Osikoğça villages. The fact that the possession of these two villages were belonged to Ismihan Sultan has been understood from the detailed cadastral registry books dated 1572. The population, savings on land and revenue status of these two villages have been subject to examination by comparing the obtained information from this cadastral record book at the General Directorate of Land Registry and Cadastre, Kuyûd-ı Kadîme Archive and cadastral books dated 1519, 1530 and 1550 at the Prime Ministry Ottoman Archive. In addition, estate and border certificates recorded into the cadastral record book dated 1572 have been dwelled upon with regard to these villages are private properties of Ismihan Sultan. With these documents, it has been aimed to lay out specific information about what kind of exemplifications were given to the residents of the region and how the borders of villages were identified in the estates by state. Especially by looking at the recorded landforms such as streams, rivers, lakes, hills, and etc. in border certificate; the details about the regions land characteristics in 1572 could be learned. This study about Ismihan Sultan's private estates has a great importance in terms of female sultans' private land obtainings in order to do charity works at Ottoman Empire.

Key Words: Ismihan Sultan, Dubniçe, Boboşeva, Osikoğça, Free hold – foundation lands Estate Certificate, Border Certificate

* Bu makale yazarın 2017 yılında Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde hazırladığı XVI. Yüzyılda Köstendil İlçası isimli doktora tezinden üretilmiştir.

Giriş

İsmihan Sultan, II. Selim ile Nurbanu Sultan'ın kızları olup 1545 yılında Manisa'da doğmuştur. Şehzade Selim ile Bayezid mücadelesinde Selim'in üstünlüğünü temin eden İkinci Vezir Sokollu'ya, bu başarısından dolayı mükâfat olarak 1562'de nikâh edilmiştir. Sokollu Mehmed Paşa, İsmihan Sultan ile evlenmeden önce iki hanımla evliydi. Şehzade kızı ile evlenmeden önce hanımlarını boşamak zorunda kalmıştır. (Uluçay, 1985: 40; Peirce, 2012: 93-97; Danişmend, II, 1971: 336; Samarcic, 1995: 83, 91) Öyle ki paşalar bir sultanla evlenecekleri zaman eşlerini ondan çocukları olsa dahi boşamak zorundaydılar. (Gerlach, 2007: 584) Sokollu ile evliliklerinden İbrahim Han doğmuştur. Bu evlilikten başka çocuklar da dünyaya gelmiş, fakat küçük yaşta ölmüşlerdir. (Uluçay, 1985: 41) İsmihan Sultan, Sokollu'nun 12 Ekim 1579'da ölümünden (Afyoncu, 2009: 357) sonra dönemin ünlü vezirlerinden Özdemiroğlu Osman Paşa ile evlenmek istemişse de Osman Paşa buna yanaşmamıştır. Daha sonra Budin valisi Kalaylıkoz Ali Paşa ile evlenme isteği paşa tarafından kabul edilmiştir. (Uluçay, 1985: 41) Bu kabul etme belki Ali Paşa'nın ihtirasından belki de korkusundan kaynaklanmıştır. (Lamartine, 2011: 541) Ali Paşa da Sokollu gibi gelen bir ferman üzerine Sultan ile evlenmek için karısını boşamıştı. Peçevî Tarihi'nde Ali Paşa'nın karısının ettiği bedduaların İsmihan Sultan ve Ali Paşa'nın ölümlerine neden olduğundan bahsedilmektedir. (Peçevî, II, 1999: 26) İsmihan Sultan, 5 Ağustos 1585 tarihinde Vezir Ali Paşa'dan bir oğul dünyaya getirmiş, fakat iyileşemeyerek 7 Ağustos 1585 tarihinde vefat etmiştir. (Selânikî, I, 1999: 155)

İsmihan Sultan'ın sarayda valide sultan, haseki sultan, Fatma Sultan ve Ayşe Sultan gibi hanım sultanlarla birlikte III. Murad üzerinde büyük tesiri olmuştur. III. Murad, onun ve Nurbanu Sultan'ın teşvikiyle cariyelere rağbet etmeye başlamıştır. (Kütükoğlu, 2006: 175; Danişmend, III, 1972: 141) İsmihan Sultan'ın padişah III. Murad'a cariyeler sunmak suretiyle onun üzerinde kurduğu etki Gelibolulu Mustafa Âlî'nin Künhü'l-Ahbâr'ında şu ifadelerle belirtilmektedir:

“İsmihan Sultan ki, Muhammed Paşa-yı Tavîl'in zevce-i muhazziresi bir şehzâde-i mürüvvet nümün idi. Pâdişâh-ı cihân her biri zühre gibi sâz nîvâz, hüsn-i cemâllerinden çengilikleri ve mütribalıkları mümtâz, yâl ü bâlleri mevzun-ı gonca ve dilâlleri hayat-efzûn iki pâkize hüsnî ve düşîze-i bî-hemtâ câriyeler bağışlamış idi.” (Gelibolulu, II, 2000: 229)

Babası II. Selim ve kardeşi III. Murad zamanlarında harem ve devletin en nüfuzlu kadınları arasında olan İsmihan Sultan, kısa boylu, çirkin; fakat zeki ve ihtiras sahibi bir kadındı. Bu yüzden de dalavereli işlere karıştığı söylenmektedir. (Uluçay, 1985: 40-41, 43) Radovan Samarcic tarafından Sokollu Mehmed Paşa ile ilgili Sırça kaleme alınan daha sonra Fransızca'ya ve Türkçe'ye çevrilmiş eserde İsmihan Sultan'dan biraz bahsedilmektedir. İsmihan Sultan, Sokollu ile evlendirildiğinde yaşı on altı, Sokollu ise ellisinden çok, altmışına yakındı. O da ninesi Hürrem gibi elindeki kozları kullanmasını bilerek güzellikten yoksun oluşunu bu şekilde unutturabilmiştir. Zamanla kocasına âşık olan İsmihan Sultan'ın kıskançlıkları zaman zaman dayanılmaz hâl almıştır. Üstelik kocası aracılığıyla devlet işlerine karışmaya da yeltenmiştir. Mehmed

Paşa bu yüzden hayatının sonuna kadar işkence çekmiş ve ona katlanmakla Osmanlı ailesine girmesinin bedelini adeta fazlasıyla ödemiştir. (Samarcic, 1995: 85) 1585'de vefat eden İsmihan Sultan, Ayasofya Camii türbesinde babası Sultan II. Selim ve annesi Nurbanu Sultan ve diğer bazı şehzadelerle birlikte meftundur. (Danışmend, II, 1971: 415)

Osmanlı Kronikleri temel alınarak İsmihan Sultan'ın Sokullu Mehmed Paşa'dan sonra Budin valisi Kalaylıkoz Ali Paşa ile evlenmesinden yukarıda bahsedilmiştir. Ancak Peçevî'nin bu yazdıklarıyla yanlışlığa düştüğünü, İsmihan Sultan'ın Sokullu'nun ölümünden sonra Ali Paşa ile değil, Feridun Paşa ile evlendiğini ve bir rivayete göre de Kalaylıkoz Ali Paşa'nın Cevher Sultan ile evlendiğini başka kimselerden nakledip yazanlar olmuştur. (Saral, 2005: 206, 210(12.dipnot)) Oysa Tarih-i Selânikî'de Feridun Bey'in Köstendil Sancakbeyi olduğu sırada Rüstem Paşa'nın kızı Aişe Sultan ile 6 Nisan 1582'de evlendiği yazmaktadır. Ali Paşa ise Cevher Sultan ile değil İsmihan Sultan ile evlenmiştir. (Selânikî, I, 1999: 130-131, 155)

1. İsmihan Sultan'a Ait Mimari Eserler

İsmihan Sultan,¹ Şehzade Selim ile Bayezid mücadelesinde Selim'in üstünlüğünü temin eden Sokullu'ya mükâfaten 1562 yılında nikâh edilmiştir. (Parlaz, 2013: 83) İsmihan Sultan'ın Sokullu Mehmed Paşa ile evlenmesi, o sıralar ikinci vezir olan deneyimli devlet adamının mevkiini daha da sağlamlaştırmıştır. Semiz Ali Paşa'nın 29 Haziran 1565'de ölümü üzerine Sokullu Mehmed Paşa sadrazamlığa yükselmiştir. Uzun süren sadrazamlığında büyük bir servet sahibi olan Sokullu Mehmed Paşa birçok hayır eseri inşa ettirmiştir. (Afyoncu, 2009: 355, 357) İsmihan Sultan, İstanbul'da ve imparatorluğun her tarafında geniş hayratı ve tesisleri bulunan kocası Sokullu Mehmed Paşa adını taşıyan İstanbul Kadırga'da kiliseden çevrilme camiye bina ve ihyâ etmiştir. Sokullu da cami yanına bir medrese, meydanına şadırvan ve odalar ile önüne bir zaviye ilâve ettirmiştir. (Gökbilgin, 1955: 605) Bu kilisenin adı Saint Anastasia Kilisesi idi. (Baltacı, 2005: 689) İsmihan Sultan ile Sokullu Mehmed Paşa'nın İstanbul Kadırga'da birlikte yaptırdığı bu külliye XVI. yüzyıl kadın yapılarının büyük ölçekli örneklerindedir. Ancak Kadırga'daki bu külliye İsmihan Sultan'ın eşi Sokullu Mehmed Paşa'nın ismini taşımakta, arşiv belgeleri gibi bürokratik metinlerde ve tezkirelerde İsmihan Sultan'dan bahsedilmeden yalnız eşinin ismi ile geçmektedir. (Kartal, 2012: 46) Eminönü Kadırga semtinde yer alan bu külliye Mimar Sinan'ın eseridir. Bânisi Sokullu Mehmed Paşa ve eşi İsmihan Sultan olan bu külliye cami, medrese, tekke, darülcürâ, dükkânlar ve çeşmelerden meydana gelmektedir. Vakfiyesinde, gerek Eyüp'te türbesine bitişik medresenin gerekse Kadırga'daki caminin paşa tarafından eşi İsmihan Sultan'a hediye olarak yaptırıldığı belirtilmekte, buna karşılık İsmihan Sultan'ın vakfiyesinde söz konusu yapılar doğrudan ona mal edilmektedir. (Tanman, 2009: 360-361; Parlak, 2009: 358)

Külliye de bulunan medrese vakfiyesinde İsmihan Sultan'ın vakfı olduğu için bu adla kayıtlıdır. Avlu kapısı üzerindeki Arapça kitâbede medresenin İsmihan Sultan tarafından 976/ 1568-1569'da yaptırıldığı yazılıdır. (Parlak, 2009: 358) Medresenin birçok değişik isimle anıldığı görülmektedir. Eyüp'te Sokullu Türbesi arkasında bulunan

¹ Sokullu Mehmed Paşa ve İsmihan vakıfları için bkz. Top. Arş. E. No.1993, 7537. (Uluçay, 1985: 41)

bu medrese *İbrahim Hanoğlu Medresesi*, *Yazılı Medrese*, *Sultaniye Medresesi*, *İsmihan Sultan ve Hemşire Sultan* isimleriyle de anılmıştır. Bu medreseden başka Çarşamba pazarı civârında Kâtib Muslihiddin Mahallesi'nde *İsmihan Sultan* adında bir medrese daha bulunmaktaydı. Bu medrese İsmihan Sultan tarafından yaptırılmış olup, Fethiye Medresesi adıyla da anılan Koca Sinan Paşa Medresesi'nin yanında ve Fethiye Camisinin avlusunda idi. (Kütükoğlu, 1977: 334-335, 340)

İsmihan Sultan (vakfiye: 1573) ve Sokullu Mehmed Paşa'nın (vakfiye: 1574) Eyüp'te ortak kurdukları külliye'deki türbede, vefat eden altı çocukları da gömülüdür. Sokullu Mehmed Paşa'nın vakfiyesinde yaptırıp eşine hediye ettiği yazılan Eyüp'teki medrese ve Kadirga Limanı'ndaki cami, İsmihan Sultan vakfiyesinde kendi adına kayıtlıdır. Kadirga Limanı Külliyesi; cami (btş. 1571-1572), medrese, medresenin altında altı dükkân, zaviye (1574), zaviyenin altında dört dükkân ve sokağa bakan su haznesinden oluşur. (Düzenli, 2015: 201-202) Külliye içerisinde bulunan ve Kur'ân okuma yeri olan dârülkurrânın, kapısı üzerinde yer alan kitabeden 1579'da İsmihan Sultan adına yaptırıldığı anlaşılmaktadır. (Parlak, 2009: 359)

Külliye'nin ihtiyaçları Rumeli'de babası II. Selim tarafından 1568'de İsmihan Sultan'a ihsan edilen köyler ve tarım arazileri ile İstanbul'daki gayrimenkullerin vakfedilmesiyle karşılanmaktaydı. Külliye'nin batısında vaktiyle Sokullu Mehmed Paşa ile İsmihan Sultan'ın sarayı bulunmaktaydı. (Tanman, 2009: 361) İstanbul'da Atmeydanı'nda Sokullu Mehmed Paşa ile eşi İsmihan Sultan'a ait olan saray, Rüstem Paşa ile eşi Mihrimah Sultan'a ait olan sarayla birlikte yerine Sultan Ahmed Camii'nin yapımı için yıktırılmıştır. Ancak bu saraylar yıkıldıkları tarih olan 1660'larda terkedilmiş durumdaydılar. (Düzenli, 2015: 229) İsmihan Sultan'ın inşa ettirdiği sahil sarayı Topkapı Sarayı'nın bir örneği niteliğindedir. (Kartal, 2012: 48)

İsmihan Sultan İstanbul'da olduğu gibi Silistre Sancağı'nın da çeşitli yerlerinde çok sayıda hayrat yaptırmıştır. Buralara muhtelif kazalardan 10 köyün 37.178 akçe olan gelirini vakfetmiştir. (Cebeci, 1988: 461) Bu köylerden biri de Silistre Sancağı Varna nahiyesine tabi diğer adı Ay-Yorgi olan Çakarova (Çukurova) köyü ve bu köye bağlı İnesi mahallesi idi. Köyün arazi, mezra ve mîrî gelirleri İsmihan Sultan tarafından vakıflarına gelir kaydedilmiş ve köy ahalisi her türlü angarya ve avarızdan muaf olmuştu. (Cebeci, 2008: 86) Belirtilen Çakarova köyü ile birlikte yine Silistre'ye bağlı Kuyucuk köyü de İsmihan Sultan vakıf mülklerinden idi. Bu köylere ait muafiyet metinlerine göre köy reayası, onların evlatları ve torunlarının ya da bu köylere gelip yerleşen kimseler şer'i ve örfî vergilerden, birçok avarız-ı divaniye ve tekâlif-i örfiyeden muaf idiler. (Kayapınar, 2009: 313-314(114. ve 115. dipnot))

Ayrıca 1752-1754 tarihli ve R37 numaralı Rusçuk Şer'iyye Sicili'nden anlaşıldığına göre Çardak Kazası'na bağlı "Kadı" köyü de İsmihan Sultan Evkafı köylerinden idi. (Erdoğan, 2011: 163)

Osmanlı Devleti'nde hanedan ailesi kadınlarının hayır yapmak amacıyla vakıflar kurmaları ve kişisel hayır yapımları sadece kendi dine bağlılıklarını ve eli açıklıklarını değil, tüm hanedanın dine bağlılığını ve eli açıklığını göstermesi açısından önem taşıyordu. Kurulan bu vakıflarda birçok görevlinin istihdam edilmesi de ayrı bir hayır olarak görülebilir. İsmihan Sultan da padişah ailesine mensup hayırsever kimselerden idi. Diğer taraftan padişah ailesi vakıflarına ait topraklardaki köylülere ayrıcalıklı muamele

yapılıyordu. Bu köylerden biri de İsmihan Sultan vakıflarına ait Bulgar Boboşeva köyü idi. Boboşeva'da yaşayan insanlar bugün dâhi köylerinin eskiden bir padişah kızının himayesinde “*bir hanım sultanın yaşmağı altında*” olduğunu hatırlamaktadırlar. (Peirce, 2012: 300)

Burada İsmihan Sultan mülkü olan Boboşeva ve Osikofça köylerinden bahsetmeden önce mülk arazi ile ilgili kısa bir bilgi vermek yerinde olacaktır. Bir şeye sahip olmak, tasarrufta bulunmak anlamına gelen mülk, terim anlamı olarak *özel mülkiyete tâbi araziye* ifade eder. (Kenanoğlu, 2006: 540) *Arâzi-i Memlûke* de denilen bu arazilerin işletim hakkı tamamen sahiplerine aitti. Arazi sahipleri bütün diğer malları ve eşyaları gibi miras bırakma, satma, hibe etme, rehin bırakma veya vakfetme gibi haklara sahip bulunuyorlardı. (Halaçoğlu, 1998: 89) Mülk araziler, Sultanın mülkiyet hakkını bağışlamasıyla (temlik) oluşan mülkler, çorak arazinin tarıma kazanılmasıyla elde edilen mülkler, İslâm hukukuna uygun bir sözleşme ile edinilen mülkler ve fetihten önceki seçkinler zümresine ait olup sultan tarafından onaylanan mülkler şeklinde 4'e ayrılıyordu. Özel mülk olan arazinin vakfedilmesi ile de *vakıf arazisi* kavramı ortaya çıkmıştır. Özel mülkten vakıf haline getirilen toprakların büyük kısmı, genellikle kişi ve aile çıkarlarına hizmet ediyordu. Devlet gözetimi altında olmasına karşın vakıf arazisi, belirli bir vakıf belgesi (vakfiyye) çerçevesinde, çoğu zaman vakıf kurucusunun soyundan gelme bir mütevellinin bağımsız tasarruf ve idaresinde bulunurdu. (İnalçık, 2000: 183-184) Çalışmaya konu olan Boboşeva ve Osikofça köyleri de Sultan II. Selim'in kızı İsmihan Sultan'a ihsan edilen mülk arazilerden olup, gelirleri İsmihan Sultan Vakfı'na ait vakıf eserlerinin ihtiyaçlarına sarf edilmekteydi.

2. Boboşeva ve Osikofça Köyleri

Boboşeva ve Osikofça mülk köyleri XVI. yüzyıl tahrir defterlerinden anlaşıldığına göre Köstendil Sancağı'na bağlı Dupniçe Kazası'na tabi idiler. (Sezer, 2017: 211) Dubniçe ise Köstendil'in doğusunda bulunmakta olup Rila dağının kuzeydoğu eteklerinde kurulmuştu. Lala Şahin Paşa tarafından fethedilen Dupniçe (Acaroğlu, 2006: 302-303) 1372'de fethedilen ve Konstantin idaresinde 1395'e kadar devam eden Köstendil toprakları arasındaydı. (Kiel, 2002: 277) Köstendil günümüzde Bulgaristan'ın güneybatısında Sırbistan ve Makedonya sınırlarının kesiştiği bölgede yer almaktadır.

Evliya Çelebi Seyahatnâmesi'nde de geçen Boboşeva köyü, XVII. yüzyılda 500 adet saz ve kiremit örtülü evleri olan Dubniçe'ye bağlı bir gayrimüslim kasabası idi. Evliya Çelebi, buranın öteden beri Sokullu Mehmed Paşa evkâfına ait olduğunu bildirmektedir. (Evliya, 6, 2002: 66) 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'nda Ruslar tarafından işgal edilen Boboşeva, Köstendil'e bağlı bir kasaba olma özelliğini 1981'de kazanmıştır. (Acaroğlu, 2006: 138) Günümüzde Köstendil'in 39 km güneydoğusunda ve Dupniçe'nin 18 km güneybatısında yer alan bu kasaba,² Osmanlı döneminde Karasu olarak bilinen Struma nehri³ üzerindeki Vlahina dağı eteklerindedir. (<http://bnr.bg/tr/post/100821126/aziz-ivan-rilskinin-dogugu-yer> (Son Erişim Tarihi: 25.10.2017))

² Boboşeva'nın günümüzdeki görünümü için bkz. Fotoğraf 1 ve 2.

³ Harita için bkz. (167 Numaralı, I, 2003: 148)

Boboşeva köyünden başka yine aynı bölgede Dupniçe'ye bağlı Osikofça köyü de İsmihan Sultan mülkü arasındaydı. 1519 (BOA. MAD.d. 170: 50a-50b, 391b) ve 1550 (BOA. TT.d. 267: 218-222) tarihli tahrir defterlerinde ayrı ayrı kaydedilen bu iki köy, 1530 ((BOA. TT.d. 167: 220) ve 1572'de (TKG. KK. TT.d. 89: 421a-424b) birlikte kaydedilmişlerdir. Günümüzde yeri tespit edilemeyen Osikofça köyü, bu isminden farklı olarak 1572 tarihli defterde "İlkoşça" ve "İşçoşça" (TKG. KK. TT.d. 89: 421a, 423b) şeklinde de geçmektedir.

2.1. Demografik Durum

Bu iki köy arasında Boboşeva'nın nüfusu oldukça kalabalık idi. Boboşeva 1550'de Marko Peyo ve Dıragan Petri isminde iki mahalleye sahipti. 1572'de ise Gırniçe Peyo, Vojo Miho, İstoyo Rale, Voyko Vlade, İstoyan Peyo, Dimitre Yanco, Rale Dimitre, Rale Dragaş, Prodan Petko, Nove Ando, Osikovce, İstoyan Karabaşi, Açoştko (Cvetko) Yove ve Yove Nikolin adında 14 mahalleye ayrılmıştı. Boboşeva'da Müslüman nüfusa 1530'dan itibaren rastlanmaktaydı. Müslüman nüfus 1530 ve 1550'de birer hane, 1572'de ise bir hane ve bennak şeklinde ikâmet etmekteydi. Ayrıca 1572'de "Cemaat-i Kıptıyan" başlığıyla 12 hane kıptı bulunuyordu. Bunlar arasında *Behram bin Abdullah* isminde bir hane Müslüman vardı. Bu kişi baba adından anlaşıldığı üzere sonradan Müslüman olmuş görünmektedir. XVI. yüzyıla ait bazı tahrirlerde ayrı, bazılarında ise birlikte kaydedilen Boboşeva ve Osikofça'ya ait nüfus verilerine tahmini nüfus işlemlerinde kullanılan yaygın formülün⁴ uygulanmasıyla aşağıdaki yaklaşık değerler ortaya çıkmaktadır.

Tablo 1: XVI. Yüzyılda Boboşeva ve Osikofça Köylerinin Gayrimüslim Nüfus Durumu

Yıl	Köy	Hane	Mücerred	Bive	TN	TTN
1519	Boboşeva ⁵	170	28	12	890	967
	Osikofça ⁶	14	5	2	77	
1530 ⁷	Boboşeva	188	22	11	973	973
	Osikofça					
1550 ⁸	Boboşeva	245	43	14	1.282	1.402
	Osikofça	23	5	-	120	
1572 ⁹	Boboşeva	317	154	-	1.739	1.739
	Osikofça					

TN: Tahmini Nüfus, TTN: Toplam Tahmini Nüfus

1519 tarihli mufassal defterde Boboşeva'nın hane sayısı 170, aynı defterin icmalinde ise 171 kaydedilmiştir. Osikofça köyünde ise mufassal defterde hiç bive kaydedilmezken icmal defterde 2 bive görünmektedir. Yukarıdaki tabloda da görüldüğü üzere Boboşeva,

⁴ Hanenin genellikle beş kişiden oluştuğu kabul edilmektedir. Her hanenin 5 ile çarpılıp üzerine mücerredlerin eklenmesiyle elde edilen sayı, şehrin tahmini nüfusunu göstermektedir. (Barkan, 1953: 11-12)

⁵ BOA. MAD.d. 170, vr.50a-50b; BOA. TT.d. 74, s.8.

⁶ BOA. MAD.d. 170, vr.391b; BOA. TT.d. 74, s.161.

⁷ BOA. TT.d. 167, s.220.

⁸ BOA. TT.d. 267, s.218-222.

⁹ TKG. KK. TT.d. 89, vr.421a-424b.

Osikofça'ya göre daha kalabalık bir nüfusa sahipti. Bu iki köyde nüfus artışının en çok olduğu tahrir aralığı 1530-1550 arası yaklaşık % 44 olarak ve en az olduğu tahrir aralığı ise 1519-1530 arası yaklaşık % 1 olarak tespit edilmektedir. İlk tahrir ile son tahrir arasında geçen 53 yılda nüfus % 80 artmıştı.

2.2. Tasarruf Durumu

Tahrir defterlerinden edinilen bilgiye göre 1519'da Boboşeva, Defterdar Abdüsselam Bey hassı ve Osikofça Budak ile Hüseyin kardeşler timarı (BOA. MAD.d. 170: 50a, 391b) olarak tasarruf ediliyordu. Daha sonra bu iki köy birlikte 1530'da Defterdar Ahmed Çelebi (BOA. TT.d. 167: 220) ve 1550'de İbrahim Paşa'ya ait has topraklar arasındaydı. 1572 tarihli defterde geçen "Mülk-i Hazreti mülkü'l-emplâkan İsmihan Sultan binti padişah-ı âlem-penah halledallahü mülkehû, karye-i Boboşeva maa İlkofça tabi der Dubniçe, an emlak-ı müşârünileyhâ Hazreti İsmihan Sultan ..." cümlesinden İsmihan Sultan mülkü haline getirildiği anlaşılmaktadır. (TKG. KK. TT.d. 89: 421a) Bu köylerin belirtilen tarihlerde tasarruf durumları ise şu şekildeydi.

Tablo 2: XVI. Yüzyılda Boboşeva ve Osikofça Köylerinin Tasarruf Türü ve Geliri

	Köy	Tasarruf Eden	Tasarruf Türü	Hasıl	Toplam Hasıl
1519 ¹⁰	Boboşeva	Dergâh-ı âli defterdarı Abdüsselam Bey	Has	13.318	15.434
	Osikofça	Budak ve Hüseyin	Timar	2.116	
1527 ¹¹ ve 1530 ¹²	Boboşeva	Hızane-i âmire defterdarı Ahmed Çelebi	Has	14.037	14.037
	Osikofça				
1550 ¹³	Boboşeva	İbrahim Paşa	Has	18.770	18.770
	Osikofça				
1572 ¹⁴	Boboşeva	İsmihan Sultan	Mülk	19.082	19.082
	Osikofça				

Gelirleri 1519'da ayrı ve diğer tarihlerde birlikte kaydedilen Boboşeva ve Osikofça köylerinin hâsılinda, 1530'da önceki tahrire göre bir düşüş yaşanmıştı. Diğer tarihlerde ise köylerin gelirlerinde sürekli bir artış vardı. Çalışma konusunu oluşturan köylerin tahrirlerde 1519 sonrası defterlerde birlikte kaydedilmeleri tasarruf biçimleriyle alakalı olmalıdır.

Gelirleri 1572 tahririne kadar değişik şekillerde tasarruf edilen söz konusu köyler bu tarihten sonra vakıf mülk köyleri idi. Vakıflara tahsis edilen arazilerde zirâat yapan halka *vakıf reâyâsı* denirdi. Bunlar reâyâ çiftliklerinde olduğu gibi toprağı eker biçer ve vergilerini vakfa verirlerdi. Yani vakıflar, arazi üzerindeki bütün ürünün değil, sadece devletin alması gereken verginin mülkiyetine sahip idiler. (Ünal, 2012: 91) İsmihan Sultan mülkü olan Boboşeva ve Osikofça köylerinde de bu durum uygulanmaktaydı. Daha önce

¹⁰ BOA. MAD.d. 170, vr.48a-50b, 391b.

¹¹ BOA. TT.d. 141, s.8.

¹² BOA. TT.d. 167, s.220.

¹³ BOA. TT.d. 267, s.218-222; BOA. TT.d. 269, s.12.

¹⁴ TKG. KK. TT.d. 89, vr.421a-423b.

de ifade edildiği gibi alınan bu vergilerin İsmihan Sultan adına bulunan hayır eserlerine aktarıldığı anlaşılmaktadır.

2.3. Mülknâme ve Sınırnâme

Mülk topraklar üzerindeki hakkın mülknâmelerle tesbit edilmesi ve her tahrirde ya da padişah değişimlerinde bu mülknâmelerin incelenerek tekrar tasdik edilmesi gerekiyordu. (Kenanoğlu, 2006: 541) İsmihan Sultan mülkü olan “Boboşeva ve Osikofça” köyleri de 1572 tarihli defterde bir mülknâme ile tasdik edilmişlerdir.¹⁵

Bu mülknâmede adı geçen köy sınırları içinde bütün arazilerde ve mezralarda bulunan reaya ve haymanalar ile onların çocukları ispençe, haraç, zahire, pazar bâcı, pay bâcı, ihtisâb, ihzâr, koyun, sığır, manda, bâdihavâ, niyâbet, cürm-i cinayet, beytümâl-i hassa, yava, kaçgun, mâl-ı gâib, mâl-ı mefkud, ârusâne, tâpû-i zemîn, tayyarât ile bütün şer’i ve örfî vergilerden muaf tutulmuşlardı. Toplanan bu gelirler İsmihan Sultan’a temlik edilmişti. Ayrıca bu köylerde yaşayan halkın cerehur, yeniçeri alımı, nüzül, kürekçi, avâriz, arpa, otluk, saman, ağaç kerestesi salgunu, kömürcülük, sarraf ve celeb gibi birçok yükümlülüğü içeren avâriz-ı divâniye ve tekâlif-i örfiyyeden de yükümlü olmadıkları belirtilmişti. Birçok vergiden muaf olan halka hiç kimsenin müdahale etmemesi ve ettirmemesi uyarısında bulunularak bu durum yeni deftere de kaydedilmişti.

Osmanlı Devleti’nde köylerde hemen hemen bütün faaliyetler ziraat ve hayvancılığa dayalı idi. Bundan dolayı köyler, kendi ziraat sınırlarına¹⁶ dikkat etmek zorundaydılar. Köylerin istismar sahaları hudutlarla belirlenmekte ve sınırları belli olmadığı takdirde gerek reaya gerekse dirlik sahipleri arasında münâzaa eksik olmadığından, bu sınırların tayin edilmesine özel bir önem verilirdi. Yeni tahrirlerin başlıca görevlerinden biri de birbirine karışan köy topraklarının belirlenmesi idi. (İnalçık, 1987: XXVIII) Esas itibariyle kendisine temlik verilmiş mıntika dâhilindeki sipahi timarı, has, vakıf ve mülk gibi kısımlar iptal olunup, defterhanedeki kayıtlar o şekilde düzenlendikten sonra, sıra bir “Sınurname” tanzimine gelirdi. (Barkan, 1941: 929) 1572 tarihli defterde İsmihan Sultan mülkü için bir sınırnâme bulunmaktadır.¹⁷ Mülkün sınırlarının ayrıntılı bir şekilde kaydedildiği bu vesika, Evâsit-ı Şevval 976/ 29 Mart 1569’da tescil edilmiştir. (TKG. KK. TT.d. 89: 423b-424b) Sınırnâmenin başında geçen “... emr-i şerif cihan muta varid olub mazmun-ı şerifinde müşârunileyhâ sultan hazretlerinin taht-ı kazâna tabi Boboşeva maa İşçofça nam karye mülkü olub sınırları görölüp tayin olmak lazım olmağın ...” cümlesinden İsmihan Sultan mülkü olan Boboşeva ve İşçofça (Osikofça) köyleri sınırlarının tayin edilmesinin zorunluluğundan bahsedilmiştir. Adı geçen köylerde tahrir ve sınır belirleme işlemleri için İsmihan Sultan adamlarından Ahmed voyvodanın görevlendirildiği anlaşılmaktadır. Sınırnâmenin devamında geçen;

“... etrafında olan erbâb-ı timar ve evkâf ve emlak sahipleri ile ve hüsn ve mütemed aleyh kimesnelerle zıkr olunan karyelerin üzerine varub kadimi sınırlarının üstüne yürüyüb ...” ve “... kadimi yerlerine alametleri

¹⁵ Mülknâme transkripsiyon ve metni için bkz. EK 1 ve 2.

¹⁶ Sınırların önemi ve sınırnâme için bkz. (Gümüştü, 2010: 79-104)

¹⁷ Sınırnâme transkripsiyon ve metni için bkz. EK 3 ve 4.

vaz idüb kadimi mamulun bih olan sınırın tayin ve tesbit idüb bir vechile eylesesin ki, sonradan kimesnenin nizâ etmeğe mecali olmaya husus-ı mezbur mühimdir bizzat mukayyed olub sınırların müphem ve meşkur yer komayub sınırlarının cevâib-i erbâsını ne mahalden ne mevziye idüğü ve alametleri ne idüğü mufassal sicil idüb suretin imzalayıp müşârunileyhin âdemine teslim eylesesin ...”

cümlelerinde (TKG. KK. TT.d. 89: 423b) tımar erbabı, vakıf ve mülk sahibi ve orada bulunan mûtemed kimselerle bölgeye gidilerek sınırların hangi mevzide olduğunun belirli alâmetler koyulmak suretiyle çizilmesi istenmiştir. Daha sonra kimsenin itiraz etmeye hakkının olamayacağı belirtilmiştir. Yine burada şüpheli yer bırakmayarak, sınırların nereden nereye kadar ulaştığı ve hangi alametlerle belirlendiğinin bir rapor şeklinde yazılarak İsmihan Sultan adamıyla gönderilmesi istenmiştir.

Düzenlenen sınırnâmede köy sınırlarının kimin tarlasına, hangi taş, bağa ve mevziye ulaştığı açık açık kaydedilmiştir. Geçilen yollar, köyler, nerede kimin tarlası, çayırı ve bağı olduğu belirtilmiştir. Sınırnâme vasıtasıyla bölgede bulunan çay, dere, göl ve tepe gibi yeryüzü şekilleri ve bölgede bulunan kaya isimlerine varıncaya kadar birçok ayrıntı öğrenilebilmektedir.

Sınırnâmenin son kısmında belgenin Dupniçe kadısı Muslihiddin tarafından düzenlendiği ve ulakların kadıdan aldığı sicil suretinin görülmesi üzerine yeni deftere kaydedildiği anlaşılmaktadır. Yine son kısımda Boboşeva köyünden elde edilen yave, kaçgun, beytümâl, *mâl-ı gaib*, *mâl-ı mefkud*, cürm-i cinâyet, bâd-ı heva, tayyarat, koyun ve mahsullerden elde edilen gelirin temlik edilip vakf olunduğu kaydedilmiştir. (TKG. KK. TT.d. 89: 424b)

Yapılan tahririn bu vakıf mülk toprakları için son olmadığı arşiv malzemelerinden anlaşılmaktadır. Dubniçe kadısı Es-Seyid Mustafa Efendi tarafından yazılan bir belgede Evail (1-10) Şevval 1141/ 1729'da Boboşeva karyesinin vergi tahsili için görevlendirilen Mehmed'in arzı üzerine, karye sınırında bulunan İsmihan Sultan Evkâfi'na tabi bağların dönüm resimlerinin tahsil edilebilmesi için arazi ölçümünün yapılması istenmiştir. (BOA. AE. SAMD.III, 00199/19234)

Sonuç

XVI. Yüzyılın ikinci yarısında mülk toprağına dönüşen Boboşeva ve Osikofça köylerinin yüzyıl içinde tasarruf durumu açısından geçirdiği evreler, nüfus ve gelir durumu ortaya konulmuştur. İsmihan Sultan mülklerine dâhil edilen köylerin sınırnâmesinin incelenmesiyle köy sınırlarının zirai faaliyetlerden elde edilecek hâsıl ve dolayısıyla alınacak vergi geliri kaygısıyla titizlikle belirlendiği anlaşılmıştır. En ufak bir ayrıntının dahi göz ardı edilmeyerek kaydedildiği bu örnek, Osmanlının hak ve adalet konularındaki inceliği ve hassaslığının bir tezahürü olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca bu örnek Osmanlı Devleti'nde, hanım sultanların tasarrufunda olan topraklardan elde edilen gelirlerin ne tür yatırımlara dönüştürüldüğünün görülmesi açısından önem taşımaktadır.

Kaynaklar

A. Arşiv Kaynakları

Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA):

Tapu-Tahrir Defterleri (TT.d)

nr: 74, 141, 167, 267, 269

Ali Emiri (AE)

SAMD.III, 00199/19234

Maliyeden Müdevver Defterler (MAD.d)

nr: 170.

Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü, Kuyûd-ı Kadîme Arşivi (TKG. KK.):

Tapu-Tahrir Defterleri (TT.d)

nr: 89.

Yayınlanmış Arşiv Kaynağı

167 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Rûm-ili Defteri (937/1530) I <Dizin ve Tıpkıbasım>, Başbakanlık Osmanlı Arşivi Yayınları, Ankara 2003.

B. Kaynak Eserler

Evliya Çelebi, *Evliya Çelebi Seyahatnâmesi*, (Haz. Seyit Ali Kahraman, Yücel Dağlı), Yapı Kredi Yayınları, 6. Kitap, İstanbul 2002.

Gelibolulu Mustafa Ali, *Gelibolulu Mustafa Âlî ve Kühü'l-Ahbâr'ında II. Selim, III. Murat ve III. Mehmet Devirleri*, (Haz. Faris Çerçi), C.II, Erciyes Üniversitesi Yayınları, Kayseri 2000.

Peçevî İbrahim Efendi, *Peçevî Tarihi*, (Yay. Haz.: Prof. Dr. Bekir Sıtkı Baykal), Kültür Bakanlığı Yayınları, C.II, Ankara 1999.

Selânikî Mustafa Efendi, *Tarih-i Selânikî (971-1003/1563-1595) I*, (Haz. Mehmet İpşirli), TTK. Yayınları, Ankara 1999.

C. Yayınlanmış Eserler

Acaroğlu, M. Türker, *Bulgaristan'da Türkçe Yer Adları Klavuzu*, TTK. Yayınları, Ankara 2006.

Afyoncu, Erhan, "Sokullu Mehmed Paşa", *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı, C.37, İstanbul 2009, 354-357.

Baltacı, Cahid, *XV-XVI. Yüzyıllarda Osmanlı Medreseleri-II*, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul 2005.

Barkan, Ömer Lütfi, "İslam-Türk Mülkiyet Hukuku Tatbikatının Osmanlı İmparatorluğu'nda Aldığı Şekiller III, İmparatorluk Devrinde Toprak Mülk ve Vakıfların Hususiyeti", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C.7, S.4, İstanbul 1941, 906-942.

BARKAN, Ömer Lütfi, "Tarihî Demografi Araştırmaları ve Osmanlı Tarihi", *Türkiyat Mecmuası*, C.X, İstanbul 1953, 1-26.

Bayraktar, Nimet, "İstanbul'da Kadınlar Tarafından Kurulmuş Kütüphaneler", *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, C.XII, S.3-4 (1963), 85-95.

- Cebeci, Ahmet, "Silistre Sancağı Vakıfları ve H. 1006 (1597-1598) Tarihli Silistre Livası Vakıf Defteri (No. 561), *Vakıflar Dergisi*, Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, S.20, Ankara 1988, 453-466.
- Cebeci, Ahmet Hasan, XVI. Yüzyıl Osmanlı Tahrir Defterlerine Göre Gagauzlar, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara 2008.
- Danişmend, İsmail Hami, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, C.II, Türkiye Yayınevi, İstanbul 1971.
- Danişmend, İsmail Hami, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, C. III, Türkiye Yayınevi, İstanbul 1972.
- Düzenli, Halil İbrahim, "XVI-XVII. Yüzyıl İstanbul Mimarisi", *Antikçağ'dan XXI. Yüzyıla Büyük İstanbul Tarihi-Mimari*, (Ed. Coşkun Yılmaz), C.VIII, İstanbul 2015, 176-230.
- Erdoğan, Meryem Kaçan, "1166-1167/1752-1754 Tarihli (R 37 Numaralı) Rusçuk Şer'iyye Sicili'nin Tanıtımı ve Fihristi", *Vakıflar Dergisi*, Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, S.35 (Haziran 2011), Ankara 2011, 155-176.
- Gerlach, Stephan, Türkiye Günlüğü 1577-1578, (Ed. Kemal Beydilli, Çev. Türkis Noyan), C.2, Kitap Yayınevi, İstanbul 2007.
- Gradeva, Rossitsa, "Orta Balkanlar'da Osmanlı İdari Sistemi ve Taşra İdaresi (XV. Yüzyıl)", *Türkler*, C.9, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, 916-925.
- Gökbilgin, M. Tayyib, "Mehmed Paşa", İA., MEB., C.VII, İstanbul 1955, 595-605.
- Gümüşçü, Osman, "Siyasi Coğrafya Açısından Sınırlar ve Tarihi Süreç İçinde Türkiye'de Sınır Kavramı", *bilig*, S.52 (Kış/2010), 79-104.
- Halaçoğlu, Yusuf, *XIV-XVII. Yüzyıllarda Osmanlılarda Devlet Teşkilatı ve Sosyal Yapı*, TTK. Yayınları, Ankara 1998.
- İnalçık, Halil, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Ekonomik ve Sosyal Tarihi I (1300-1600)*, (Çev. Halil Berktaş), Eren Yayıncılık, İstanbul 2000.
- İnalçık, Halil, *Hicrî 835 Tarihli Süret-i Defter-i Sancak-i Arvanid*, TTK Yayınları, Ankara 1987.
- Kartal, Şehri, *Haseki Hürrem Sultan Yapıları*, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü-Mimarlık Anabilim Dalı, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2012.
- Kayapınar, Ayşe, "La circonscription ottomane de Varna et sa région au xvie siècle", *Études Balkaniques-Cahiers Pierre Belon* 2009/1 (n° 16), 291-340.
- Kenanoğlu, M. Macit, "Mülk", *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı, C.31, İstanbul 2006, 540-542.
- Kiel, Machiel, "Köstendil", *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı, C.26, Ankara 2002, 277-279.
- Kütükoğlu, Bekir, "Murad III", *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı, C.31, İstanbul 2006, 172-176.
- Kütükoğlu, Mübahat S., "1869'da Faal İstanbul Medreseleri", İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Enstitüsü Dergisi, S.VII-VIII (1976-1977), İstanbul 1977, 277-392.
- Lamartine, Alphonse, *Osmanlı Tarihi*, Çev. Serhat Bayram, Kapı Yayınları, İstanbul 2011.

- Parlak, Sevgi, “Sokullu Mehmed Paşa Külliyesi”, *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı, C.37, İstanbul 2009, 358-359.
- Parlaz, Selim, “Osmanlı Hanedan Evlilikleri Üzerine Bazı Notlar”, *Tarih Okulu Dergisi*, S.XV, 57-89.
- Peirce, Leslie P., *Harem-i Hümayûn, Osmanlı İmparatorluğu'nda Hükümranlık ve Kadınlar*, (Çev. Ayşe Berktaş), Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 2012.
- Samarcic, Radovan, *Dünyayı Avuçlarında Tutan Adam Sokollu Mehmed Paşa*, Çev. Meral Gaspıralı, Gençlik Yayınları, İstanbul 1995.
- Saral, İsmail Tosun, “Kalaylıkoz Ali Paşa Gül Baba Mı?”, *Gazi Üniversitesi Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Merkezi Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, XI/35, Güz 2005, 203-212.
- Sezer, Musa, *XVI. Yüzyılda Köstendil İhcası*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Kayseri 2017.
- Tanman, M. Baha, “Sokullu Mehmed Paşa Külliyesi”, *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı, C.37, İstanbul 2009, 360-363.
- Uluçay, M. Çağatay, *Padişahların Kadınları ve Kızları*, TTK. Yayınları, Ankara 1985.
- Ünal, Mehmet Ali, *Osmanlı Sosyal ve Ekonomik Tarihi*, Paradigma Yayıncılık, İstanbul 2012.

D. Elektronik Kaynak:

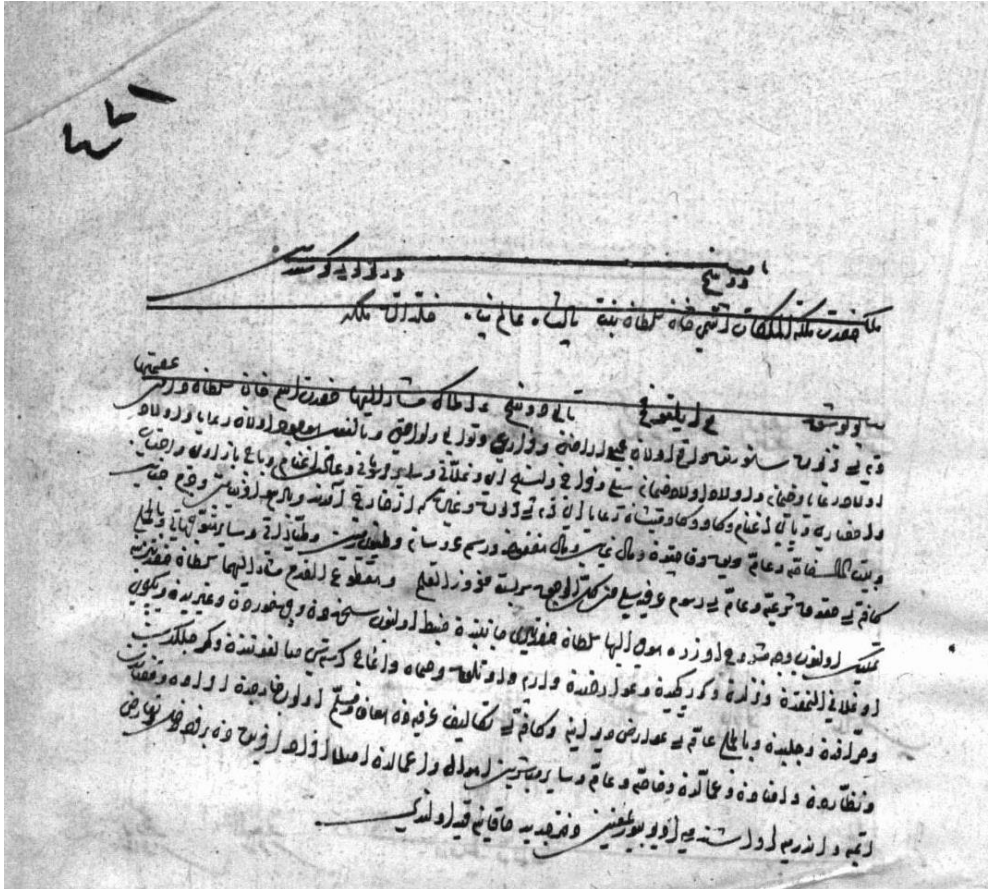
<http://bnr.bg/tr/post/100821126/aziz-ivan-rilskinin-dogdugu-yer> (Erişim: 25.10.2017)

EK 1.**İSMİHAN SULTAN MÜLKNÂMESİ-TRANSKRİPSİYON****Vr. 421a**

1. Nahiye-i Dubniçe der liva-i Köstendil
2. Mülk-i Hazreti mülkü'l-emlâkân-ı İsmihan Sultan binti padişah-ı âlem-penah halledallahû mülkehu
3. Karye-i Boboşeva maa İlkofça tabi der Dubniçe an emlâk-ı müşar-ileyha Hazreti İsmihan Sultan dâmet 'ismetuhâ
4. Karye-i mezbûre sınırunda vâki' olan cemi' arâzi ve mezâri'i ve tevâbi'i ve levahikı ve bi'l-fiil mevcut olan reaya ve evlâd-ı
5. evlâd-ı reaya ve haymane ve evlâd-ı evlâd haymanasile ve haraç ve ispençeleri ve gallâtı ve sayir mersûmâtı ve 'âdet-i ağnâmı ve bâc-ı bazarı ve ihtisâb
6. ve ihzârı ve pây-ı ağnâm ve gâv ve gâvmişân reayaları karye-i mezbûre ve gayrûhu ki ez hâric âmedend ve bâd-ı hevâ ve niyâbet cürm-i cinayet
7. ve beytülmâl-i hassa ve 'âmme ve yava ve kaçgun ve mâl-i gâib ve mâl-i mefkud ve resm-i 'ârusâne ve tâpûy-ı zemîn ve tayyarâtı ve sayir müteveccihâtı ve bi'l-cümle
8. kâffe-i hukûk-ı şer'iyye ve 'âmme-i rüsüm-i örfiyyesile min külli'l-vücûh serbest mefrûzü'l-kalem ve maktuü'l-kıdem müşârünileyha Sultan hazretlerine
9. temlik olunub vech-i meşruh üzere mûmâileyhâ Sultan hazretleri cânibinden zabt olunub, suhreden ve cerehurdan ve gayrıdan ve yeniçeri
10. oğlanı alınmaktan ve nüzülden ve kürekçiden ve avârıdan ve arpa ve otluk ve saman ve ağaç kerestesi salgunundan ve dahi kömürcülükden
11. ve sarrafdan ve celebden ve bi'l-cümle 'âmme-i 'avâırız-ı divâniye ve kâffe-i tekâlif-i örfiyyeden mu'âf ve müsellemler olup hâricden ümeradan ve kuzâtdan
12. ve nüzzârdan ve ümenâdan ve 'ummâlden ve hassa ve 'âmme ve sâyir mübâşirin-i emvâl ve a'mâlden aslâ efrâd-ı âferideden bir ferd dahl ve ta'arruz
13. itmeye ve itdirmiyeler ve üşendirmeyeler deyu buyurulmağın, defter-i cedid-i hâkaniye kayd olundu.

EK 2.

İSMİHAN SULTAN MÜLKNÂMESİ-METİN

vr.421a

EK 3.**İSMİHAN SULTAN SINIRNÂMESİ-TRANSKRİPSİYON****Vr. 423b**

1. Sebeb-i tahrir huruf oldur ki:
2. haliya seyyidetü'l-muhadderat ikliletül-muhassenât meliketü'l-melakât refi'atü'd-derecât zâtü'l-ealî ve's-sa'âdât banıyeti mebani'l-mübarrât sahibetü'l-hayrât
3. ve'l-hasenât el-muhtassatu bi mezid-i inâyeti'l-meliki'l-müste'ân İsmihan Sultan dâmet ismetühâ hazretlerinin âdemlerinden fahrü'l-emasil ve'l-akran Ahmed voyvoda
4. yedinden bu cihetde emr-i şerif cihan muta varid olub mazmun-ı şerifinde müşarunileyha sultan hazretlerinin taht-ı kazına tabi Boboşeva maa İşcofça nam
5. karye mülkü olub sınırları görölüp tayin olmak lazım olmağın buyurdum ki, hükmi-i şerifimle âdemi vardukda etrafında olan erbab-ı timar
6. ve evkâf ve emlak sahibleri ile ve hasen ve mütemed aleyh kimesnelere zikr olunan karyelerin üzerine varub kadimi sınırlarının üstüne yürüyüb
7. anın gibi kadimi sınırlarının alametlerinden ve ... ile kimesneleri var ise kadimi yerlerine alametleri vaz idüb kadimi mamulun bîh olan sınırın
8. tayin ve tebin idüb bir vechile eylesin ki sonradan kimesnenin nizâ etmeğe mecali olmaya husus-u mezbur mühimdir bizzat mukayyed olub sınırların
9. müphem ve meşuk yer komayub sınırlarının cevânib-i erbâsını ne mahalden ne mevzie idüğün ve alametleri ne idüğün mufassal sicil idüb
10. suretin imzalayıp müşarunileyhânın âdemine teslim eylesin deyu buyurmağın imtisalen li emri'l-âli erbâb-ı timar ve evkâf ve emlak sahipleri ile
11. ve hasen ve mütemed aleyh kimesnelere zikr olunan karyelerin bizzat üzerine varub kadimi sınırlarının üstüne yürüyüb Karasu kenarından
12. Bezale depesinde Derviş tarlası kurbunda vaz' olunan taş ve andan tarık üzerinde vaz' olunan taş ve andan Dragodan
13. nam karyeden Doyke Dule tarlası kurbunda vaz' olunan taş ve andan Golo Mogila mevzide Korkud tarlası kurbunda
14. vaz' olunan taş andan Yolce sırtı sıra Vilko bağı kurbunda vaz' olunan taş andan yol sıra kadimden vaz' olunan
15. taş andan yol sıra Dobre Buçin tarlası kurbunda dört yol ağzında vaz' olunan taş andan karye-i Dragodan'dan
16. Niço Prodan tarlası başında vaz' olunan taş andan Boboşeva'dan Prodan İçvetko tarlası başında vaz' olunan
17. taş andan sırtı sıra Dragodan'dan papas tarlası kurbunda Belçe Grlama deresine andan yol sıra Korkud bağı kurbunda
18. vaz' olunan taş andan Belçe Rudina nam mevzide vaz olunan taş andan karye-i Boboşeva'dan Prodan İstale bağı kurbunda
19. yol altında vaz' olunan taş andan Dragodan nam karye ile Boboşeva nam karye bağları içinde giden tarık-i âmm ile karye-i
20. Dragodan'dan Memi tarlası kurbunda İstepanovik dimekle maruf nam yerlü kayaya andan dik aşağı bağ sınırı sıra karye-i Dragodan'dan

21. Petko Niyo tarlası kurbunda vaz' olunan taşa andan Boboşeva'dan Yovan Rale ve karye-i Çervište'den Yovan Kovaç tarlası

22. kurbunda vaz' olunan taşa andan Dılboninçe dimekle maruf nam dere içinde yerlü kayaya andan Dloninçe deresinden dik

Vr. 424a

1. yukaru Orahoviçe nam karyeye giden tarık andan Rupen dimekle maruf nam depeye ve andan sîret sıra Masursko Mukil nam mevzie

2. andan Lozne deresi sıra dik aşığı Karasu'ya değin andan Karasu'nun öte canibinde karye-i Vilkovo'dan Todor Peyo

3. tarlasının başında vaz olunan taşa andan Ilıca'dan gelüb Boboşeva'ya giden yol üzerinde vaz' olunan

4. taşa andan yol sıra Dubniçe'den Nalband Abdi'nin bağının köşesinde vaz' olunan taşa andan dik yukaru dere ağzından

5. Dimitri Rale bağının kurbunda vaz' olunan taşa andan dere sıra dik yukaru (*silik*) dimekle maruf nam mevzide Radoslavl dol

6. nam mevzie andan Visoga Mogila dimekle maruf nam mevzie andan Kirebikar pınarına andan Kuru dere başına varınca

7. andan Padata yolu sıra Karamanlı Deresi başında yol kenarında vaz' olunan taşa andan dik aşığı Padaya giden yol

8. kenarında Koyo Brzad tarlası kurbunda vaz' olunan taşa andan göl yerinde Durmuş tarlası başında vaz' olunan

9. taşa andan Uğurlu depe başında Çorko Yove tarlası kenarında vaz' olunan taşa andan dik aşığı Nedelko Peçin tarlası

10. başında vaz' olunan taşa andan Uğurlu Dereye giden Prodan Yovan tarlası başında vaz' olunan taşa

11. andan Mehmed'in ve İstapan'ın tarlası başında vaz' olunan taşa andan sınır sıra İstapan Yovan tarlası başında vaz' olunan

12. taşa andan dik eşiği Mustafa DüNDAR tarlası kenarında vaz' olunan taşa andan sınır sıra Hıdır Abdullah tarlası kurbunda

13. vaz' olunan taşa andan sınır sıra Ali bin Cafer tarlası kenarında vaz' olunan taşa andan dik eşiği yine Ali bin Cafer

14. tarlası kenarında vaz' olunan taşa andan Boboşeva'ya giden tarık-i âmm'in üst yanında vaz' olunan taşa andan

15. Cerman nam ma-i cârînin ma-i sıraser İslatine Deresi zikr olunan Cerman'a ilhak olduğu yere dek andan yine İslatine

16. Deresi suvad altına girdiği andan aşığılardan karib Hüseyin Çelebi çayırı içinde vaz' olunan taşa andan

17. andan yine kaş sıra Hacı Hüseyin çayırı içinde vaz' olunan taşa andan kaş sıra dik yukaru Hacı Hüseyin nam kimesnenin

18. Egi çayırı canibinden kaş başında vaz' olunan taşa andan Dimitri Mile tarlası başında vaz' olunan taşa andan

19. derenin öte canibinde Merdan tarlası içinde vaz' olunan taşa andan Kapucı Muhammed Bey tarlası kurbunda vaz'

20. olunan taşā andan Kırçine nam karyeden gelen ma-i cārî kenarında vaz' olunan taşā andan Urald? dimekle maruf
21. depe üzerinden vaz' olunan taşā andan yine karye-i İslatine'den Hacı Hüseyin tarlası başında vaz' olunan taşā
22. andan dik aşāğı yol sıra Kapucı Muhammed Bey tarlası başında yol sıra vaz' olunan taşā andan yol sıra
23. dik yukarı Kapucı Muhammed Bey'in tarlası başında vaz' olunan taşā andan aşāğı karye-i mezbure İstoyo Miyo tarlası
24. başında vaz' olunan taşā andan aşāğı yol yol sıra karye-i Boboşeva'dan Nikel Misle tarlası başında
25. vaz' olunan taşā andan aşāğı Cumapazarı'na giden tarîk-i âmm kenarına vaz' olunan taşā andan karye-i mezbureden
26. Peyo Drale nam zımmi tarlası başında vaz' olunan taşā andan karye-i Mursallı'dan Bazarlı tarlası
27. başında vaz' olunan taşā andan karye-i mezbureden Hüdavirdi tarlası kurbunda vaz' olunan taşā andan karye-i
28. Boboşeva'dan İstoyo Bazarko tarlası başında vaz' olunan taşā andan yine Mursallı'dan Hacı Ali bin Dalbey
29. tarlası başında vaz' olunan taşā andan yine kaş sıra hassa sazlık kurbunda pınar başında vaz' olunan
30. taşā andan Hisarlık kayası dimekle maruf nam yerlü kayaya andan kaş başında Bayramlı bin Tur Ali tarlası başında vaz' olunan
31. taşā andan Seyyid bin Ali Alaaddin tarlası ve Hoca oğlu Mahmud tarlası başında vaz' olunan taşā andan kaş sıra
32. Boboşeva'dan İstoyo Mirğo tarlası kurbunda olan yerlü kayaya andan kaş sıra iki değirmen kurbunda Yahşi bin İlyas tarlası başında
33. vaz' olunan taşā andan karye-i Mursallı'dan Şehmuz bin Şirmerd tarlası kurbunda kaş başında vaz' olunan taşā andan
34. yine karye-i mezbureden Süleyman bin Hüseyin tarlası başında vaz' olunan taşā andan Karasuyun berü canibinde Dolin Lag
35. dimekle maruf merağ başında vaz' olunan taşā bu zikr olan mevaziğ karye-i mezburenin kadimden muayyen ve mümtaz
36. sınırı idüğün ehl-i vukuf ve ayân-ı vilayet haber virdiklerine binaen mürur-ı ezmân ile alâmetleri zail

Vr. 424b

1. olan yerlere alâmetler vaz' olunduğın sene 976 Şevval evâsıtı tarihi ile müverrah Dubniçe Kadısı Mevlana Muslihiddin'den
2. suret-i sicil ibraz eyledikleri ecilden vech-i meşruh üzerine defter-i cedid-i hakâniye kayd olundu ki mucebiyle amel oluna
3. ve mezbur Boboşeva nam mülk karyenin yave ve kaçgun ve beytülmâl ve *mâl-ı gaibi* ve *mâl-ı mefkudî* ve resm-i cürm ü cinayâtı ve bâd-ı hevâsı
4. ve tayyaratı ve resm-i ganemi ve bâc-ı müteveccihatı ve mahsulatı temlik olunub vakf olunmuştur.

دولت اولیٰ علیہ السلام وضع کرده و غنیمت ۹۷۶۸ شوالی از واسطی تاریخ ایام بود و پنج قسمن اولیٰ علیہ السلام
 در درون حجره اولیٰ علیہ السلام از جمله و هم شروع از در ده و هزاره طیفانیه قسما اولیٰ علیہ السلام که بوجع علم اولیٰ علیہ السلام
 و در روز بوشو نام ملک زین العابدین و واقعه و بیتر المال و مال نجاری و مال منقویه و رسم و رسم و بیایا و در ایام
 و طیاره و رسم و رسم و باغ استواریا و طعمولایه تمکین اولیٰ علیہ السلام و در ایام

vr.424b

Fotoğraf-1

<http://bnr.bg/tr/post/100821126/aziz-ivan-rilskinin-dogdugu-yer>

Fotoğraf-2

<http://bnr.bg/tr/post/100821126/aziz-ivan-rilskinin-dogdugu-yer>

